دەستوورو ڕێکەوتنێکی مەترسیدار

ئەمجەد غەفور

(عوسمان حاجی مارف)

ghafur@ukonline.co.uk

بە دوای سیناریۆی هەلبژاردنەکاندا، مەسەلەی نوسینەوەی دەستووریش کرایە مەسەلەیکی تر، بووە خەریك بونو کیشمەکیشی ئەو هیزە سیاسیانەی کە لە دەولەتی ویرانبوی عیراقدا هاوپەیمانو نۆکەری دەولەتی ئەمریکان، ماوەیەکی زۆرە لە پال نائارامی سیاسی و نەبونی ئەمنیەت و مالویرانی و نەبونی ئاووکارەبەدا، خەلکیان بە دارشتنی دەستوورەوە گرفتار کردووە.

ئەوەی بۆوە سەرنجی رای جیهانی، ماوەیەکی زۆرو بێ مانا، دارشتنی ئەم دەستوورە لە کیشمە کیشی ئەو هیزە کۆنەپەرستانەدا، ئەم مانگ بۆ ئەو مانگ، ئەم هەفتە بۆ ئەو هەفتە، ئەم رۆژ بۆ ئەو رۆژی پێ دەکراو مەعلوم نەبو لەسەرچی ریك دەکەونو لەسەر چیش ریك ناکەون.

هەر لەسەرەتای هینانە ئارای مەسەلەی دەستوورەوە، رۆشن بوو کە ئەو هیزە سیاسیە کۆنەپەرستانە خەریکن دواکەوتوترینو نائینسانیترین مسۆدەی دەستور لە نیوان خۆیاندا دەبێتە باسو لێکۆیلنەوە، دەستورێك دەخوازن کە عێراق لەسەر بنەمای نەتەوەپەرستی، ئیسلامی سیاسی، تائیفیو دژی ئینسانی.... ریك دەخەنو بەرێوەی دەبەن.

هەر پێش وەخت ئەو هێزە سیاسیانە لە نیوان خۆیاندا لە سەر ناوەرۆکی ئەو مەسەلە نائینسانیانەی کە ژیانی خەڵکی عێراقی پێ لە قالْب ئەدەن، کێشەیان نەبووە بە تەواویيو بێ ئەملاو لا هاونەزەرو ڕێك بون، ئەوەی سەرچاوەی کێشەی نێوانیانەو ئەم ماوە زۆرەیان پێ بەسەر برد، بونە جێگای سەرنجو گالتەجار، ڕێك نەکوتن لەسەر ناوەرۆکی دەستوور نەبوو، بەلکو لەسەر ئەوەبوو هەرلایەك چۆن زیاترین بەشو ئایندەی هێزی خۆی لە دەسەلاتی سیاسی لە عیراقدا جێگیر بکات، هەر لایەنیکیان لە هەولی ئەوەدابون تەراوزی هیز بە قازانجی خۆی راکێشێت، بەشی شێر مسۆگەر بکاتو خەلکی عیراق بکاتە قوربانی بەرژەوەندی هیزەکەی.

هێنانو بردن لەسەر ئەم دەستوورە دژی خەڵکیە زۆری خایاندو ئابرویان چو، بووە جێگای پرسیار کە چییە بۆ ریك ناکەونو کەی ڕێك دەکەونو گرفتەکانیان چییە؟، ئەم ریك نەکەوتنەی بەینی خۆیان بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ کردە سیناریۆیەكو کێشەیەکی بێ بەهاو مامەلە بەسەر ژیانی خەڵکیەوە.

بەلام دەبینین لە ئاکامدا لە ژێر هەرەشەی دەولەتی ئەمریکادا، کە داوای لێکردن بە هەر قیمەت بێت دەبێت لە سەر دەستوورێکی ئیسلامی بۆ عێراق ڕێك بکەون، ناچار لە زمانی سەرەك کۆمارەوە مژدەی ڕێکەوتنیان راگەیاند، دەستوور ئامادەیەو هیوادارن خەلکی دەنگی پێ بدات.

لەوانەیە بۆ ئەو هێزانەو بەرژەوندی دەوڵەتی ئەمریکا، ڕێك نەکەوتن لەسەر مەسەلەی دەستوور گرفتێکی جدی بێت بۆیان، ئیتر ناکرێت لەوە زیاتر ماوەکەی درێژکەنەوە، لە کاتێکدا کە هیچ لایەنێکیان لەسەر ناوەرۆکی دەستورێکی ئیسلامی کۆنەپەرستانەو نا ئینسانی گرفتیان نییەو قەبولیانە، وە ئەم کێشمەکێشەیان بۆ دەستکەوتنی بەشی زیاتر لە دەسەلاتی سیاسیدا ناکرێ لەوە زیاتر بخایەنێو دەبێت بەلایەکیدا بخەن، ناکرێت لەوە زیاتریش خەڵکی لە چاوەروانی گالتەجارانەیاندا رابگرن، دەبێ لە جێگایەکدا بە هەر قیمەت ئەنجامیك نیشان بدەن، بۆیە رایان گەیاند مژدە بێت دەستوور ئامادەیە.

لە واقعدا ئەسڵی گرفتەکە بۆ خەلکیو چاوەروانی لە سەر ڕێك نەکەوتنی ئەو هێزانە نییە لەسەر ئەو دەستوورە، بەڵکو گرفتو مەترسی بۆ خەڵکی ڕێك کەوتنی ئەو هێزانەیە لەسەر ئەو دەستوورە، واتە خودی ڕێك کەوتنکەیان کێشەو گرفتو دەردی سەریە نەك ڕێك نەکەوتن.!

ئەو دەستوورەیە کە ئایندەیەکی ترسانکتر دەخاتە روو بۆ سەپاندنی دەسەلاتی ئیسلامی سیاسی لە عێراقدا، دەسەلاتی ئیستبدادو نەبونی ئازادی سیاسیو پێشیل کردنی مافی ئینسان، نایەکسانی ژنانو پیاوانە، بێ بەشکردنی جەماوەری کوردستانە لە دیارکردنی مافی چارەنوسو ئایندەی سیاسی خۆی، دەستوورێکە لەباری یاسایەوە هەق بە دەسەلاتدارن ئەدات دەخالەت لە هەر مەسەلەیکی شەخسی ژیانی ئینسانەکاندا بکەن، هەر بۆخۆیان بریار لەسەر چارەنوسی ژیانی خەڵکی بدەن، دەستورێکە بێ ئحترامی بە ئیرادەو حورمەتو کەرامەتی ئینسانەکان دەکات...

دەستورێك کە بە روکەش ریکەوتنی هیزە سیاسیەکان نیشان ئەدات، بەلام ناوەرۆکی ئەو دەستورەو ریکەوتن لەسەری شەریکی ناوخۆییو ترسانکی لە خۆدا حەشاردراوە. بۆیە ڕێك کەوتنی ئەو هیزانە لەسەر ئەم دەستوورە مەترسیەکی جدیە بۆ خەلکی عیراق، دەورانێکی تاریكو نەهامەتی تر دەخاتە بەردەم چارەنوسی خەڵکیەوە، دەبێت بەری پێ بگێریت، بەند بەندو پەرە بەپەرەی بدرێنرێتو بسوتێنرێت، نەفرەت لەو ریکەوتنەو ریسوا بکرێت.

کێشەی ئێستای ئەسڵی لە وەزعی سیاسی عێراقدا کە نا ئارامی سیاسیو نەبونی ئەمنیەتو بێئاسودەییو کوشتنی رۆژانەی بە کۆمەلی خەڵکیە،و بێ ئاویو بێ کارەبییە، ئەو دەستوورە کۆنەپەرستانەیەی خەریکە دەخرێتە بەردەم سفرەی خاڵی خەڵکی عێراقەوە، نەك وەلاّمی دەرباز بون لەو وەزعیەتە ناهەموارو سەختەی ئێستای عێراقدا نییە، بەلکو دەبێتە توندکردنەوەی مەترسی زیاترو بەرەو روبونەوەی کارەساتو سەختی زیاتر بۆ ژیانی خەڵکی عێراق.

دەبێت ئەو جۆرە لە ڕێکەوتن بە نارەزاەتی خەڵکی ئازادی خوازی عێراق تێك بشکێنرێتو پەرشو بلاوەیان پێ بکرێت، ڕێگەیان پێ نەدرێت عێراق بکەنە دەولەتێکی ئیسلامیو سەپاندنی یاسای نا ئینسانی.